

108930

HA 28/4-95 Et gap mellom festord og realitetene

TV1 ga 12. april i programmet «Evig heder» omtale også av hjemmeflåtens problemer. Kystfarten ble angrepet av britiske fly og av MTB-er med norsk mannskap. Til slutt kunne «hurtigrutetrafikken» på Finnmark bare skje med skøyter og mindre fartøyer. Livet måtte gå videre, farligere.

Ikke noe viser bedre enn dette den «konflikt» som et okkupert land opplever. De modige og aktive ville tilføye okkupasjonsmakten størst mulig skade uansett hvilke farer de medførte. Omkring 10 prosent av befolkningen deltok mer eller mindre aktivt i motstandsarbeidet, fra å distribuere Londonnyheter til direkte sabotasje. Det siste førte ofte til dødsdom.

De andre, kanskje mer skuffet enn tapre, ville at livet skulle fortsette så normalt som mulig med sikkerhet for en selv og familien, med arbeidsinntekt og matforsyning. Få var klar over hvilken makt folkeretten ga et okkupasjonsstyre i et land som hadde mistet sin suverenitet og formelt hadde kapitulert militært. Etter 10.6.40 ble våre stridskrefter britiske!

Det hjalp lite at statsminister Nygaardsvold i London manet til ro og besindighet for å unngå represalier. Han påtalte sterkt at britene gjorde landgang på norskekysten, sprengte sildoljeanlegg og tok med seg nordmenn over til England. Det åpnet for tyske represalier mot uskyldige.

Utenriksminister Koht måtte tre tilbake forholdsvis tidlig, bl.a. fordi hans begeistring for og tillit til engelskmennene hadde fått en knekk ved Altmark affæren i februar og særlig ved den provoserende mineleggingen i norsk farvann 8. april. Han trodde England drev oss med i krigen.

Nygaardsvold skriver (s. 169 i sin bok): «Min forbitrelse var rettet mot England. Hvordan hadde ikke dette landet forsøkt å drive oss ut av vår nøytralitet og inn i krigen. Vi hadde et lite land. De hadde tatt våre skip. Og så hadde de ikke mer bruk for Norge. Trygve Lie skriver at regjeringen ble med til England 7. juni for å redde handelsflåten, gullet og senere talerett. Hvis Kongen hadde abdisert sommeren 1940, slik riksforsamlingen ba om, ville England ha overtatt flåten direkte, slik de tok danske skip innen deres rekkevidde.

Det tør være helt klart at britiske råd, senking av skip i kysttrafikk, ikke tjente det okkuperte Norges interesser. Men all uro som ble skapt og de dommer og ulykker som det medførte, skjerpet motsetningen mellom de krigsførende, og nordmenns angst og hat til tyskerne. Det var da også hensikten.

Når vi jubler 8. mai, bør vi huske på at dette Norge var klemte mellom krigsførende stormakter og ble skjøvet med. Det kostet unødige offer. Vi greide ikke, hadde ikke forsvar nok til å opprettholde nøytraliteten, slik vi gjorde, iallfall i navnet, i den første verdenskrig.

Anton Olstad
oberstløytnant